

gia alakjait is felhasználja; akár a mitológikus sémákat, szimbólumokat, akár az istennevek jelentéstani összefüggéseit vizsgálja, a lényeg mégis átérződik a szövegből: más perspektívából kell néznünk a világot. Egyfajta *Szent Színtre* kell eljutnunk, ahol megvalósítható az *Ontológiai Ön-Teológia*. Az, hogy ez a világszemlélet milyen (kell legyen), arra több helyen több lehetőséget kínál, így a Jó és a Rossz dualizmusát, az univerzum egységének tanát, azonban mindent áthat a transzcendencia.

Bréda Ferenc a könyv végén egyfajta összegzést ad, de ezt már három rövid, hagyományos értelemben vett esszében teszi. Ezekben a metafizika ellen és mellett felhozható érveket mérlegeli, kialakítva a maga álláspontját, mely szerint a racionális metafizika a nyugati civilizációval egyetemben haldoklik, ugyanakkor az ember még mindig kérdez. A metafizikára tehát szükség van, azonban onto-teológiai, valamint teleológiai síkon mozogva, akár mantrikus vagy más keleti, misztikus irányzatokhoz hasonlóan kell már a kérdéseket feltenni és a válaszokat keresni.

Nem a gondolatok eredetiségén van a hangsúly, hanem azok mélységén, illetve a nyelvi ábrázolás szuggesztivitásán. Abból, hogy néhol a kifejezés megerőszkolja az amúgy eklektikus mondanivalót, hiba lenne azt a következtetést levonni, hogy fércművel állunk szemben. Az ön-életrajzi utalásokon túl, az általános

szemlélet sugalmazásán innen profán mondanivalója is van a könyvnek, amely azonban az erdélyi (és határontúli, -innyi) létről szól, arról, hogy a közösség fontosságának felismerése vezetheti az egyént az Én-ből a Mi-be, a Misztikába, a Mitológiába, ahol a múlt megőrződik, a jövő megkonstruálódik a jelenben.

SZALAI ZSOLT

(Erdélyi Híradó Kiadó, Kolozsvár, 2002,
196 oldal)

GRANDPIERRE ATTILA:

Az élő világegyetem könyve

Babits Mihály így vall *A lírikus epilógja* című versében: „a mindenséget vágyom versbe venni, / de még tovább magamnál nem jutottam”. Grandpierre Attila is a mindenség, a világegyetem lényegét ostromolja, tudományos megfigyeléseit és kérdésfeltevéseit költői erővel és hévvel támogatva. Magánál, magunknál tovább jutni pedig nem is szándékozik, hiszen könyvének egyik legfontosabb alapvetése, hogy a világegyetem bennünk folytatódik, részesei és információinak felhasználói vagyunk, ahogy fának a levél. Vagyis csak akkor kerülünk távol a mindenségtől, a természettől, így lényegünkötől, ha nem akarjuk vagy nem

tudjuk felismerni ezt a természetes, mindent magában foglaló köteléket. Grandpierre ezért leginkább a tudományos életben tapasztalható dogmatikus elzárkózást okolja, számonkérve a bátor kérdésfelvetés szándékát az általa materialistának bélyegzett felfogáson. Problémafelvetéseken, megfigyeléseken és számításokon keresztül igyekszik ráírni a figyelmet a véleménye szerint leglényegesebb kérdésre: élőnek tekinthető-e a világegyetem, és ha igen, milyen hatással van ez saját életünkre és nagyobb közösségeinkre?

Ám könyve nem kizárólag tudományos vitáit, hanem a legmerészebb szellemi akrobatamutatványok egyike: az emberi boldogság kozmikus méretekben értelmezett keresése. Már-már prófécia. Éppen a grandpierre-i szöveg univerzum ijesztő tágassága – a mindenség a főszelep, ezért nem is lehet csodálkozni, legfeljebb zavarba jönni, mennyi minden, biológia éppúgy, mint esztétika, keresi helyét a szövegben – int óvatosságra. Két szerencsétlenül szélsőséges olvasói stratégia adja ugyanis magát, éppen az előzetes elvárásai horizontokhoz talán nehezen közelíthető mű együtt szokatlan összetevői miatt (a fülszövegben idézett egyik ajánlás például, kissé sarkítva, Nietzsche *Zarathustrájához* igyekszik hasonlítani a művet). Az egyikben az olvasó esetleg

nem is akar mögé nézni a szerző kérdéseinek, állításainak, hanem időnként naivnak ható mindenre rákérdezése miatt véglegesen száműzi a könyvet az ezotéria mezsgyéjén mozgó, sokat vagy csak nagyot mondani akaró munkák körébe. Ez ugyanannyira kényelmes stratégia, mint azé az olvasóé, aki élet- és nemzetprogramként, teljes világmagyrázatként helyezi polca előkelő helyére a vaskos kötetet.

Az élő világegyetem könyve annak ajánlható jó szívvel, aki képes túltenni magát az időnként valóban patetikus magasságokba emelkedő szöveg buktatóin, és a helyenként felbukkanó szárazabb elméleti sivatagokon átvágva elfogadja, hogy eddig érvényesnek vélt elképzeléseinek némelyikét esetenként feje tetejére igyekszik állítani a csillagász-zenesz-író. Ezzel a nyitottsággal már valóban érdekes, egyben vitára ingerlő kérdésekre találhat az olvasó – egyebek mellett a Nap életjeleiről, a darwinizmus tudománytalanságának gyanújáról, a biológia és a fizika viszonyáról vagy az időről. Ekkor a könyv végére érve már maga vállalkozhat eldönteni, érvényes-e Grandpierre Attila kérdése: „A lényeglátással van a baj, vagy magával a látással?”

P. SZATHMÁRY ISTVÁN

(Válasz *Kinádó*, Budapest, 2002, 311. oldal, 2850 Ft)